

Iskustvo iz prakse

TRIJADA STVARNOSTI: INOVATIVNI PRISTUP NASTAVI KNJIŽEVNOSTI I LEKTIRE UPORABOM APLIKACIJE GOOGLE EARTH

Helena de Karina

Prva riječka hrvatska gimnazija, Rijeka

Republika Hrvatska

helenadekarina@gmail.com

SAŽETAK

U radu su predstavljene mogućnosti korištenja digitalne tehnologije, odnosno aplikacije Google Earth u nastavi književnosti i lektire u srednjoj školi. Projektom Trijada stvarnosti analizira se čitateljski doživljaj mjesta radnje u književnom djelu iz perspektive triju stvarnosti: imaginarne (književne), virtualne (Google Earth) i fizičke. Cilj je projekta bio da učenici istražuju mjesto radnje u književnim djelima, sagledavaju ga na nove načine, poigravaju se prostorom u različitim stvarnostima i medijima, uključujući i povijesne, kulturološke, geografske i druge sadržaje, a da su pri tome aktivno afektivno i kognitivno angažirani tijekom čitanja razvijajući osobne potencijale. U radu je opisano iskustvo provedbe projekta Trijada stvarnosti pomoću aplikacije Google Earth u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji u okviru izbornoga predmeta Kreativno čitanje i pisanje te Književnoga programa „Rijeka riječi“.

Ključne riječi: književnost, vrste stvarnosti, čitanje, digitalni alat, Google Earth.

INOVATIVNI PRISTUP NASTAVI KNJIŽEVNOSTI I LEKTIRE

Iskustvo *lockdowna* značajno je utjecalo na raspon naših svjetova i fizičke stvarnosti, ograničilo nam je vizure i iskustva što je posebno pogodilo mlade srednjoškolske dobi. Trijada stvarnosti je projekt proveden u Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji u sklopu nastave izbornoga predmeta Kreativno čitanje i pisanje i Književnoga programa Rijeka Riječi. Projektom se pokušalo u vremenu pandemijskih ograničenja srednjoškolcima ukazati na mogućnosti širenja fizičke stvarnosti čitanjem, ali i uporabom digitalnih alata vezanih uz čitanje, odnosno sinergijom triju stvarnosti: fizičke, književne, koja je nazvana imaginarnom, i virtualne stvarnosti. Istovremeno, problemi virtualne nastave, koje nam je donijela pandemija, dodatno su nas usmjerili na inovativne oblike poticanja čitanja i poučavanja književnosti. Naime, konvencionalne metode školskoga rada na književnom tekstu, koje podrazumijevaju raspravu o fabuli, likovima, motivima i temi književnih tekstova, učenici najčešće ocjenjuju dosadnima čak i kad se takva nastava odvija uživo. Taj problem ukazuje na potrebu za novim i suvremenim oblicima poučavanja koji uključuju korištenje digitalnih alata u učionici hrvatskoga jezika kako bi se stvorilo zabavno i zanimljivo okruženje, a učenicima, pogotovo onima bez intrinzične motivacije, olakšao proces čitanja književnih djela. Kada su nastava književnosti i pristup literarnom tekstu interaktivni i praktični, učenici su skloniji suradnji i usredotočeniji na čitanje. Ova je ideja primjenjiva i na učeničko vrednovanje književnoga teksta.

Polazeći od ideje da je doživljavanje književnoga teksta svojevrsni sinestetički doživljaj, onda i razumijevanje književnosti dostiže svoj najviši nivo kada uključuje relevantne slike i zvukove koje nam digitalni alati omogućuju. Bitno ih je smisljeno i učinkovito koristiti te povezati, kada god je to moguće, s fizičkom stvarnosti. Naime, ono što učenici vide ili čuju u svakodnevnome životu, lako razumiju i pamte jer su usko povezani s njima samima. U tome je produktivnost iskustvenoga učenja. Iskustvo rada na projektu Trijada stvarnosti: inovativno poučavanje korištenjem *Google Eartha* pokazuje da književni tekst ispričan slikama u početku učenike više zanima od samoga čitanja cjelovitoga teksta, međutim to ne čudi jer slike suvremenim generacijama predstavljaju važan dio načina na koji čitaju svijet, no taj se oblik čitanja može iskoristiti kao motivacija za nastavak čitanja, pogotovo kada su im, kao u našem slučaju, slike i zvukovi dio njihova okruženja. Čitanjem unaprijed poznatih slika, odnosno zvukova zadovoljava se potreba za aktualizacijom osobnoga iskustva koje mladi čitatelj učitava u zadani tekst. Kao što vizualizacija događaja, atributa likova ili mjesta radnje prema opisima iz tekstova pomaže učenicima da dožive umjetničku vrijednost teksta, tako su u *Google Earth*

projektima upravo slike i umjetničke vrijednosti teksta atributi samoga digitalnog alata. Na taj se način ostvaruje sinergija triju stvarnosti: imaginarne, virtualne i fizičke. Između ostaloga, uporaba *Google Eartha* u nastavi književnosti podržava ideju interdisciplinarnosti i holističkoga obrazovanja jer pruža brojne mogućnosti međupredmetnoga povezivanja koje dovodi do kontekstualizacije izabranoga književnog djela u prostor i vrijeme, u stvarnost i iskustvo.

Prostor, mjesto radnje, odrednica je prema kojoj je usmjeren interes i utemeljene aktivnosti u projektu *Trijada stvarnosti*. Cilj projekta je da učenici istražuju mjesto radnje u književnim djelima, sagledavaju ga na nove načine, poigravaju se prostorom u različitim stvarnostima, uključujući i povijesne, kulturološke, geografske i druge sadržaje, i medijima pridajući im nova značenja, a da su pri tome aktivno afektivno i kognitivno angažirani tijekom čitanja razvijajući osobne potencijale. Da bi se uspješno povezale sve stvarnosti, fizička, imaginarna i virtualna, potrebno je izabrati djela kojima je mjesto radnje naše neposredno okruženje, grad u kojem živimo – Rijeka. Jedino je u tom kontekstu učenicima bilo moguće fizičku stvarnost, prikazanu u književnom djelu, odnosno putem aplikacije *Google Earth*, doživjeti *in situ*. Izabrani su romani u kojima je Rijeka mjesto radnje s ciljem da učenici dožive Rijeku u svakoj od triju stvarnosti, imaginarnoj, virtualnoj i fizičkoj. To su roman Bekima Sejranovića *Nigdje niotkuda*, Daše Drndić *Leica Format* i Zorana Žmirića *Pacijent iz sobe 19*. Dodatni razlozi za izbor upravo tih romana kao polaznih tekstova za projekt *Trijada stvarnosti* jesu najprije ti što se u njima pojavljuju identiteti snažno oblikovani upravo mjestom radnje, prostorom grada, Rijeke, a drugi je razlog taj što pitanje identiteta precizno rezonira s identitetskim pitanjima karakterističnim za dob čitatelja, odnosno učenika.

Nisu svi naslovi pogodni za interpretaciju uporabom *Google Eartha*, ključan je kriterij jasno opisano i imenovano mjesto radnje, kada je riječ o putopisima to je i sasvim dovoljno, no za narativne tekstove mjesto radnje mora biti kontekst važan za razumijevanje lika, fabule ili djela u cjelini, odnosno kod poezije za razumijevanje lirskoga subjekta. Tijek rada u stvaranju *Google Earth* projekta *Trijada stvarnosti* u manjem je dijelu bio linearan, a većinom su se aktivnosti provodile paralelno. Polazna aktivnost je čitanje odabranoga teksta, ulomka strukturiranoga oko riječkoga Hotela Kontinental, odnosno mosta preko Rječine, iz romana Bekima Sejranovića *Nigdje niotkuda*. Nakon razgovora o pročitanome, učenici su izdvojili elemente od kojih je mjesto radnje izgrađeno: hotel, skulptura Janka Polića Kamova i referiranje na njegov opus, Rječina, povijesna važnost mosta na Rječini kao mjesta razgraničenja i povezivanja Rijeke i Sušaka, ali i mjesta okupljanja i druženja mladih. Ti su elementi izabrani kao ključ za strukturu *Google Earth* projekta *Trijada stvarnosti*. Učenici su iste istraživali i proširivali nadograđujući ih sadržajima koje

su pronalazili u virtualnoj i fizičkoj stvarnosti povezujući ih s atmosferom ulomka, fabulom, razmišljanjima i psihofizičkim stanjem lika. Razmišljajući o pročitanoj ulomku reorganizirali su svaku od stvarnosti utjecajima preostalih dviju iz trijade stvorivši nova značenja, pripovjedna i osobna. Naracija kao temelj konstrukcije stvarnosti i značenja se ostvaruje u pristupu književnom tekstu uporabom aplikacije *Google Earth* u obrazovne svrhe.

Kombiniranje aplikacije *Google Earth* s čitanjem i analizom književnih djela omogućuje nastavnicima da potaknu učenike na aktivnosti koje će generirati pitanja više kognitivne razine i analitičko razmišljanje. Primjerice, citat „*Kont*“ je u ta vremena bilo mjesto gdje su se sastajali mladi, polazišna točka svih naših izlazaka i pijanstava. Završna točka bio je obično Palach. iz romana Bekima Sejranovića *Nigdje niotkuda* otvorio je prostor za raspravu učenika o marginalnoj poziciji mladih u društvu danas te o njihovim mjestima okupljanja. Trenutak povezivanja i identifikacije učenika s pripovjedačem dogodio se upravo zahvaljujući mjestu radnje, mostu ispred riječkoga Hotela Kontinental, već generacijama riječkom okupljalištu mladih. To je rezultiralo učitavanjem fotografija večernjih druženja na Kontu u *Google Earth* projekt Trijada stvarnosti, ali i ankete koju su učenici samostalno oblikovali. Anketom su pokušali otkriti najpopularnije mjesto izlazaka mladih Riječana danas, ali i istražiti preferencije, stavove i uvjerenja mladih vezanih uz glazbu i izlaske. Anketu su oblikovali u nekoj od dostupnih mrežnih aplikacija (npr. *Google Forms*) te potom učitali u *Google Earth* projekt Trijada stvarnosti. S toga je mrežnoga mjesta dostupna za ispunjavanje svima koji pregledavaju projekt. Na taj su način učenici potaknuti povezati književnost s pitanjima važnima za kvalitetu njihova života, odnosno sociološkim pitanjima, ali i na razvijanje digitalne pismenosti koja je u suvremenome svijetu usko povezana s čitalačkom pismenosti i svaki je pokušaj njihova odvajanja, osobito kod novih generacija, kontraproduktivan.

Osim učitavanja fotografija, teksta i anketa, mogućnosti koje pruža aplikacija *Google Earth* za stvaranje projekata su brojne. Moguće je uz određena mjesta radnje unositi i ostale multimedijalne sadržaje kao što su video, audio-zapisi i slično. Učitani se sadržaji otvaraju u skočnim prozorima vezanima uz oznaku određenoga mjesta na karti. Karti je moguće prikazati iz dviju perspektiva, ptičje i ulične. Bogatstvo vizualnoga materijala povezanoga s referencama koje učenicima pružaju bolje razumijevanje povijesnoga, kulturnoga i zemljopisnoga konteksta priče olakšavaju učenicima razumijevanje pročitanaoga testa, ali i motiviraju na daljnje čitanje i stvaralačko izražavanje. Uz sve što se može ugrađivati u *Google Earth* projekt, moguće je i postavljati poticajna pitanja za raspravu ili bilo koji oblik pisanoga stvaralaštva. Upravo sinergijom triju stvarnosti, fizičke, imaginarne

i virtualne učenike dovodimo do kreativnosti koja nije ograničena na potencijale pojedinca, već je rezultat interakcije između pojedinca i sociokulturnoga konteksta.

Stvaranje *Google Earth* projekta vezanoga uz književni tekst, osim za poticanje čitanja i stvaranje čitateljskoga identiteta u obrazovanju može se koristiti i kao oblik učeničkoga čitateljskog samoizražavanja. Riječ je o aplikaciju koju je moguće koristiti i s mobilnoga telefona. Pitanje mobilnih telefona osjetljivo je pitanje za odgojno-obrazovne djelatnike koji su vrlo često ambivalentni prema njihovoj korisnosti, no neupitno je da su se nove „generacije“ srasle s njima i teško da im se to može oduzeti. S obzirom na to, pri planiranju projekta *Trijada stvarnosti* uz uporabu *Google Eartha*, isti su iskorišteni kao alati za pohranjivanje digitalne memorije u koju je moguće učitavati nove sadržaje i artikulirati ih u narativnim strukturama. U tom kontekstu, uporaba mobitela osmišljena je kao medij u funkciji razvoja sposobnosti učenika za dubinsko čitanje, širenje kulturnoga polja i čitateljskoga horizonta očekivanja te razvoj imaginacije i stvaralaštva. Čitanjem, iskustvom fizičke stvarnosti pa potom kreiranjem *Google Earth* projekta vezanoga uz književno djelo učenici koristeći digitalne alate na vlastitim mobilnim uređajima implementiraju priče nastale iskustvom čitanja, fizičke i virtualne stvarnosti.

Poticanje čitanja i razumijevanje književnoga djela sinergijom triju stvarnosti, imaginarne, virtualne i fizičke korištenjem aplikacije *Google Earth* jednostavno je, lako dostupno i multifunkcionalno, no pri tome je važno da naglasak bude na razvoju učeničkih sposobnosti, dok bi digitalni alat trebao poslužiti kao sredstvo učenicima zanimljivijega i interaktivnoga načina realizacije odgojno-obrazovnih ishoda iz područja nastave hrvatskoga jezika.

TRIAD OF REALITY: AN INNOVATIVE APPROACH TO LITERATURE CLASS VIA USAGE OF THE APPLICATION 'GOOGLE EARTH'

ABSTRACT

The work introduces the possibilities of usage of digital technology, more specifically of the application Google Earth in literature classes in high school. The "Triade of Reality" project analyzes the reader's impression of the plot location in the literary work from the perspective of three realities: the imaginary (literary), the virtual (Google Earth) and the physical. The goal of the project was for the students to explore the plot location in literary works, look at it in novel ways, contemplate about it via multiple realities and media, including historical, cultural, geographic and other content in such a manner so as to be actively affectively and cognitively engaged during reading, thereby developing their promising abilities. The work describes the experience of the application of the "Triade of reality" project via the Google Earth application in First Rijeka's Croatian High School as part of the elective subject "Creative reading and writing" as well as the literary programme "Rijeka of words"

Keywords: literature, types of reality, reading, digital tools, Google Earth.